

Dokument, ki pomeni prelomnico

Glavni zbor Gorske skupnosti Nadiških dolin, ki ima svoj sedež v Spetru, je na seji dne 18. t.m. soglasno odobril resolucijo, ki jo je treba povsem upravičeno smatrati za prelomnico v zgodovini naših Benečanov. Ta zbor sestavljajo predstavniki vseh občin po Nadiških dolinah in so v njem zastopane vse politične sile, od krščanskih demokratov do komunistov. Prav slednji so namreč predložili v razpravo in odobritev glavnega zbora resolucijo, ki se je tikala vprašanja zaščite slovenske narodne manjšine. Ta resolucija je bila tudi sprejeta in zanjo so glasovali predstavniki vseh prej omenjenih strank, se pravi krščanski demokrati, komunisti, socialisti, socialdemokrati in neodvisni. Resolucija se zavzema za pospešitev parlamentarne razprave o zakonski zaščiti slovenske manjšine, ne glede na to, ali bo vlada predložila svoj zakonski osnutek ali ne. Zato naj pristojna senatna komisija čimprej začne s svojim delom, da bo lahko prišlo do soočanja med posameznimi zakonskimi predlogi, ki že dalj časa čakajo na razpravo v parlamentu.

Resolucija je zelo pomembna tudi zaradi ostale svoje vsebine. Predstavniki že omenjenih političnih sil najprej ugotavljajo, da je velika večina prebivalstva, ki živi na območju Gorske skupnosti Nadiških dolin, slovenskega jezika. Temu prebivalstvu — pravi resolucija — je treba z zakonskimi normami zaščititi njegove etnično-jezikovne značilnosti, pri čemer je treba upoštevati določila republiške ustave in posebnega statuta dežele Furlanije Julijske krajine ter osimskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Končno je treba jemati v poštev zahteve in stališča slovenske enotne delegacije v deželi Furlaniji Julijski krajini. Celotno vprašanje pa je treba urediti tako, kot zahtevajo potrebe slovenske manjšinske skupnosti in nadaljnji razvoj prijateljstva med sosednima državama in med obmejnimi prebivalstvom, kar naj omogoči plodno sodelovanje in sožitje na tem območju.

Dokument, ki ga je soglasno odobril glavni zbor Gorske skupnosti Nadiških dolin, pomeni predvsem zato prelomnico, ker nedvoumno proglašuje Benečane za sestavni del slovenske narodne manjšine v Italiji, katerim je treba zagotoviti zakonsko zaščito skupno s slovensko manjšino na Gori-

nadaljevanje na 7. strani ■

Pristanemo le na pravičen in celovit zaščitni zakon

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji poglobljeno razpravljalo o sedanjem zakonodajnem postopku v senatu za odobritev zaščitnega zakona za slovensko narodnostno skupnost. Ponovilo je stališče, da lahko Slovenci sprejmemo le pravičen in celovit zaščitni zakon. Veljati mora za vse Slovence v Furlaniji-Julijski krajini brez takega ugotavljanja prisotnosti manjšine, ki bi ustvarjalo nacionalistično napetost in ki bi doseglo, da se ne upoštevajo človekove pravice in temeljna pravna načela, temveč volja močnejšega. Majnšinske pravice slonijo na italijanski ustavi, posebnem deželnem statutu Furlanije-Julijske krajine in ravnotako na mednarodnih pogodbah. Raven zaščite, ki jo predvidevata Londonski memorandum in Osimska pogodba, ostaja zato neodpovedljiva. Pravičen zaščitni zakon mora še upoštevati že dosežena pozitivna določila, gospodarske in prostorske interese, jezikovne, kulturne, šolske, informacijske in druge potrebe manjšinske skupnosti, ki naj se obravnava kot subjekt.

V zvezi s hudo finančno krizo Slovenskega stalnega gledališča se je deželno tajništvo SSK zavzelo za tako rešitev, ki naj ne ogroža finančnega kritja bodočega glo-

balnega zaščitnega zakona. Poudarilo je še, da je treba s skupnimi naporii reševati težavni položaj tudi drugih za manjšino pomembnih ustanov in združenj.

Za večjo poglobitev teh vprašanj in za strokovnejšo obravnavo vse aktualne problematike je deželno tajništvo SSK ustanovilo tri strokovne komisije na deželni ravni: za pravna vprašanja, za gospodarska vprašanja in za vprašanja kulture ter družbenih občil.

—o—

Medtem ko se v Rimu nadaljuje konferenca o energetiki, se v vladnih krogih že odkrito govori o krizi Craxijeve vlade. Še ta teden se bodo sestali voditelji strank vladne večine, da ugotovijo, ali obstaja možnost za sestavo vlade, ki bi jo vodil krščanskodemokratski politik do konca zakonodajne dobe, se pravi do junija prihodnjega leta.

—o—

Sirske vojaške sile, ki so pred dnevi prišle v muslimanski predel Bejruta, strogo nadzorujejo zasedene mestne četrti in vse kaže, da doslej obvladajo položaj.

Srečanje predstavnikov manjšin

Delegaciji koroških Slovencev in Slovencev iz Italije sta soglasno obsodili vse poskuse ločevanja in apartheida na dvojezičnih šolah na Koroškem in zahtevali takojšnjo odobritev pravičnega globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji v rimskem parlamentu. Tako sta na srečanju na Trbižu v Kanalski dolini soglasno poudarili delegaciji Narodnega sveta koroških Slovencev in Slovenske skupnosti. Na delovnem srečanju je delegacijo Narodnega sveta koroških Slovencev vodil podpredsednik Filip Warasch, delegacijo Slovenske skupnosti pa deželni tajnik Ivo Jevnikar. Sestanka se je udeležil tudi državnozbornski poslanec Karel Smolle.

V temeljiti razpravi o sedanjem političnem položaju Slovencev v Italiji in Avstriji je bila odločno podčrtana temeljna vloga samostojnega političnega nastopanja, kar še posebej potrjujeta prisotnost slovenskih izvoljenih predstavnikov v deželnem svetu Furlanije-Julijske krajine in

občinskih ter pokrajinskih svetih in nedavna izvolitev Karla Smolleja kot zastopnika vseh narodnostnih skupnosti v Avstriji v dunajski parlament. Udeleženci so obširno razpravljali še o gospodarskih, kulturnih, ekoloških in drugih vprašanjih v Avstriji in v Italiji ter znotraj Delovne skupnosti Alpe-Jadran. Na predsednika Delovne skupnosti Alpe-Jadran, koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja so z zasedanja naslovili poziv, naj Delovna skupnost v svojem okviru ustanovi stalno komisijo predstavnikov narodnostnih manjšin iz republik in dežel članic Delovne skupnosti Alpe-Jadran, ki naj preučuje manjšinske probleme, načrtuje izboljšanje položaja manjšin in obravnava, očni in končno odobri poročilo o manjšinah, ki ga pripravlja Delovna skupnost Alpe-Jadran. Samo manjšine namreč — tako so izjavili udeleženci sestanka — lahko avtentično tolmačijo svoj položaj in svoje potrebe.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 1. marca, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Pozor, črna marelja!« (Adam Bahdaj - Lučka Susič); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Nediški zvon; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.10 Radijski kviz o Primožu Trubarju; 14.45 Športni in glasbeni popoldan; 16.00 Sportne novice; 17.30 Prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 2. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Pričevanja o Tigru; 9.00 Radijski kviz o Primožu Trubarju; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Poljudno čtivo - Liki iz naše preteklosti: Dora Gruden; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljični vrtiljak«; 16.00 Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pihalni orkester ravnstevskih železarjev; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 3. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka - Prehrana in zdravje; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 V znamenju Rdečega križa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pihalni orkester ravnstevskih železarjev; 18.00 Carlo Goldoni: »Pustna večerja«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 4. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Poti do branj; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rastline: strupi ali zdravila? - Notranja stiska in trda stvarnost sta kovali našega človeka in njegovo umetnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Srečanje oktetrov Primorske; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Križem-kraži!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klarinetist Alojz Zupan; 18.00 Kulturni in družbeni odmevi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 5. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Od Milj do Devina; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Naš jezik - Film, kultura, realnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroci in šola; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mešani zbor »Lunds Kammarkör« iz Lunda na Švedskem; 18.00 Četrtekova srečanja: »Iz snežniških gozdov na balkanski jug«, spomini Alojza Zidarja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 6. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Spoznavajmo naš mali, nevidni svet! (ponovitev) - Ščedensko narečje; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Naš jezik; 14.20 Ne prezrimo!; 15.00 V svetu filma; 15.45 Postni govor; 16.00 Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Ignacij Ota, zborovodja, skladatelj in organizator; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 7. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Harmonikar Corrado Rojac; 11.30 Bio-vrt; - »Ta rozajanski glas«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj je v vreči?«; 14.30 Drugi program; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci; 18.00 Dramska vetronica: Adrijan Rustja: »Cerkveni spor - izgon Francozov«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiskarna tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Srečanje pisateljev ob meji

S slovesno podelitvijo nagrad z literarnega natečaja se je v nedeljo, 22. t.m., končalo v Portorožu 2. Mednarodno srečanje pisateljev ob meji, ki ga je priredila Obalna skupnost Italijanov. Nagrado sta prejela slovenski pisatelj Rudi Seligo za novelo in Avstrijec Karel Marcus Gauss za esejistiko.

Besedni ustvarjalci iz Avstrije, Italije, Švice in Jugoslavije so tri dni razpravljali o vprašanih, ki pogojujejo in omejujejo besedne umetnike ob meji, jim jemljejo zagona in ne dajo možnosti zadoščenja, ki je navsezadnje potrebno za vsakega ustvarjalca. Razprava se je prav razživela že v soboto, ko so prišla na dan vprašanja in situacije, ki pobleže zadevajo pojme, kot so politična, psihološka, ideološka, narodnostna, rasna meja, torej vse ovire in pregraje, ki onemogočajo, da bi skupnosti živele v strpnosti in sožitju, predvsem tiste, ki žive na istem teritoriju. V razpravi in posegih je prišlo na dan veliko situacij v različnih okoljih, ki ne zadovoljujejo in ki onemogočajo razvoj in rast manjšinskih skupnosti. Diskutanti so si vse te probleme vzeli zelo k srcu, kljub zelo stvarnim pogledom, ki jih imajo o teh vprašanih, pa so vendarle pokazali tudi na perspektive nekega razvoja, ki bo razlike in nasprotovanja, ki izvirajo tudi iz žalostnih spominov in izkustva, ublažil in zabilisal, da bo moč z veliko dobre volje uresničiti zamisli tistih, ki gledajo naprej.

Tako so se vrstili posegi, eni nabrušeni v svoji kritični ostrini, drugi hladno analitični, tretji uglašeni na razumevanje. Med posegi tržaških ustvarjalcev smo za beležili nastop Borisa Pahorja, ki je kot geslo svojim besedam postavil besede Franca Kafke, da mora vsak majhen narod skrbeti za svojo književnost.

Portoroško srečanje, ki je bilo deležno odmeva tudi v italijanskem vsedravnem tisku, je spremljalo več kulturno-umetniških prireditev, ki so posvet lepo dopolnjevale.

—0—

BEGUN SE JE VRNIL

Dne 23. t.m. se je vrnil v Moskvo sovjetski judovski disident Jožef Begun, ki je prebil tri leta v ječi v mestu Čistopol ob Srednji Volgi. Zaradi »sovražne dejavnosti« je bil obsojen na deset let zapora, zdi se pa, da ga je Gorbačov dal izpustiti na zahtevo Saharova. Begun se je pripeljal z vlakom na glavno moskovsko postajo v spremstvu žene in sina. Na sebi je imel še jetniško obleko. Na postaji ga je čakalo nekaj desetih prijateljev in somišljenikov. Časnikarjem je izjavil, da se bo boril za osvoboditev vseh političnih jetnikov. Povedal je tudi, da je podpisal dokument o osvoboditvi s pripombama, da sam ni prošil za pomilostitev in da ni zakrivil nobenega zločina.

Pomembne kulturne pobude v Ljubljani

Druga polovica lanskega in začetek letošnjega leta sta potekla v Ljubljani v znamenju več kulturnih pobud, ki pomenijo važen prispevek k slovenskemu samospoznavanju in nasploh v zakladnico naše kulture. Pri tem mislimo predvsem na Plečnikovo razstavo, ki je bila do prvih dni januarja odprta na Gospodarskem razstavišču, v Moderni galeriji pa je od 10. oktobra lani do konca januarja letos bila na ogled razstava »Ekspressionizem in nova stvarnost na Slovenskem 1920 - 1930«. Prvzaprav je Plečnikovo razstavo pripravil pariški Pompidoujev kulturni center, kjer je bila najprej predstavljena, od tam je prišla v Ljubljano, nato pa bo obiskala še nekaj evropskih mest. Francoski organizator namerava del razstavnih eksponatov podariti mestu Ljubljana, zato si v slovenski prestolnici prizadevajo, da bi dobili primerne prostore za stalno Plečnikovo razstavo. Javnost je pokazala veliko zanimanje za razstavo na Gospodarskem razstavišču, saj si jo je ogledalo nekaj desetisoč gledalcev, pač pa je treba pokarati tiste, ki upravljajo oz. so lastniki Plečnikovih stvaritev, saj marsikatera njegova stavba kaže nič kaj prijetno lice. Obnova le-teh bi bila gotovo tudi najboljša počastitev vélikega slovenskega arhitekta, posebno vprašanje pa pomenijo Plečnikove Zale, ki so zapuščene in ne služijo več prvotnemu namenu, tj. pokopavanju.

Razstava o slovenskem ekspressionizmu

in novi stvarnosti je sicer imela manjši odmev kot Plečnikova, v strokovnem pogledu pa gotovo pomeni temeljni prispevek k celovitejšemu poznavanju likovne umetnosti v desetletju po prvi svetovni vojni. V Moderni galeriji v Ljubljani je bilo na ogled nekaj sto umetnin, tj. grafik, risb, oljnih slik in kipov, trajno vrednost pa ima tudi obsežen katalog z izčrpno dokumentacijo in mnogimi reprodukcijami. Razstava, in sicer kot skrčen izbor, gostuje sedaj v Beogradu, kasneje pa bo predvidoma obiskala še Gradišče ob Soči, kjer bo na ogled v galeriji »L. Spazzapan«.

Narodna galerija v Ljubljani nadaljuje s prikazi slovenskih umetnikov polpretekle dobe, tudi takih, ki niso revolucionarno posegli v likovni razvoj, a so s svojim solidnim slikarskim znanjem nepogrešljiv del naše kulturne zgodovine. Sem bi lahko uvrstili tudi slikarski opus Ivana Vavpotiča (1877-1943), ki je ustvarjal nekako v senci slovenskih impresionistov, a se je kljub osnovni realistični usmeritvi posluževal tudi dognanj impresionistične smeri. Vavpotičeva retrospektivna razstava v Narodni galeriji nam hkrati omogoča vpogled v kulturna prizadevanja in ambicije naših prednikov v času, ko je tudi likovna umetnost postajala nepogrešljiv sestavni del življenja, in to ne samo v klasičnih zvrsteh, kot je npr. oljno slikarstvo, marveč tudi v ilustraciji, knjižni opremi in reklamni.

M.

Nada Pertot na Prešernovi proslavi v Devinu

»Naš pogled mora biti obrnjen v prihodnost«

Objavljamo govor, ki ga je imela prof. Nada Pertot dne 15. t.m. na Prešernovi proslavi v Devinu. Proslavo sta privedila zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devina. (Ured.)

»Iztekajo se prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku, ob Prešernovem dnevu, ki ga proslavljamo po vsem slovenskem prostoru. V Prešernovem imenu se zbiramo, da bi dobili na ta dan novih spodbud za premagovanje težav, ki jih imamo kot posamezniki in kot člani slovenskega naroda, da bi ponovno oživili v sebi zavest smiselnosti vztrajanja na tem koščku slovenske zemlje in ponos, da pripadamo narodu, ki nikoli ni stregel nikomur po življenju, ampak je vedno videl v sosedu le človeka in prijatelja. Ta dan pa je tudi priložnost, da pogledamo nekoliko ostreje resničnosti v obraz, da potegnemo nekako črto med dogajanjem, ki je za nami, in med obeti za prihodnost.

Najprej čas, v katerem živimo. Če gledamo nanj od zunaj, ni izjemen, pa čeprav je za vsakega, ki ga živi, seveda zelo tragičen ali uspešen, neponovljiv in enkratni. Mislim, da ne bi lagali tisti, ki bi dejali, da je lep, saj živimo v miru, blagostanju in svobodi. Uveljavljamo se na tolikih področjih. Naše ljudi srečujemo povsod, na mnogih odgovornih in pomembnih mestih so. Slovenska beseda zveni, pa če si še tako nekateri mašijo ušesa pred njo.

Ne bi niti lagali tisti, ki bi dejali, da je naš čas težak, da se čuti naš človek iz dneva v dan bolj utegnjenega, bolj ogroženega, bolj razočarane, bolj prevaranega in izigranega.

Oba odgovora sta resnična. Naše življenje poteka že vsa povojna leta ustvarjalno in intenzivno, a vendar se zdi, kot da bi bili na prepihu. Vztrajamo in mu kljubujemo le, če smo zdravi in močni. Nobeno kolebanje nam ni dovoljeno, nobeno sprenevedanje, najmanjša nepozornost se lahko obrne proti nam. Nimamo niti pravice do malodušja niti opravičila, da bi bili utrujeni ali naveličani.

Naš pogled mora biti vedno obrnjen v prihodnost, trdno pa mora rasti iz preteklosti in sedanjosti, predvsem pa iz nas samih.

Kipi in spomeniki in kar je zapisano — vse je zasidrano v nas, srž zgodovine do tja nazaj, do kamor sežejo zapisi, je to uro v nas in v nas so miti in bajke. Če bi mi ne dihalo in ne živelo, kje bi bilo vse to?

Najslavnejše pesnitve bi bile pepel, svečani govori in drame — prazen nič.

Teh rahlo prirojenih Whitmanovih verzov ni težko razumeti. Njihovo sporočilo govori lahko zelo jasno vsakomur izmed nas. Nekateri bo do pomislili na učilnice naših šol, v katerih je vedno manj tistih, ki naj bi postali zakladnica in posredovalnica naše preteklosti, drugi pa se raje vprašajmo, če je v nas še bogastvo, ki so nam ga ustvarili in zapustili predniki. Zemljo nam lahko jemljejo po mili volji zaradi takih ali drugačnih višjih interesov, narodne zavesti, skrbi za jezik, želje po slovenski knjigi in izobrazbi, po profesionalnosti, veselja do petja, do slovenske odrske besede, zaupanja v slovensko šolo, pove-

zanosti s Slovenci cnkraj meja in slovenske zavesti in poguma in ponosa nam nihče ne more vzeti, če tega sami nočemo.

Tudi zgodovinskega spomina nam ne morejo vzeti. Danes (15. t.m., op. ur.) so v Gorici zbrani naši ljudje, da počastijo spomin Lojzeta Bratuža, ki se mu je prav v teh dneh pred petdesetimi leti iztekala agonija, ki je trajala od božiča, ko so ga po polnočnici zastrupili tisti, ki niso presneli tega, da bi ostal kot Slovenec med slovenskimi ljudmi. Ni bil heroj, ni pripravljaval zased, nikogar ni sovražil, ljubil je glasbo, imel je dva komaj rojena otroka, ljubil je življenje in poštenost, zato je moral umreti.

Dovolite, da vam Bratužu v spomin preberem odlomek iz Pahorjeve novele »Roža za gobavca«.

»Ko je umrl, ga nihče ni smel videti.

A ljudje so romali v Gorico kakor krvna telesca na ranjeni del telesa. Utihnile so prsi, ki so bile kakor zbor glasov. In pevec ne bo več nosil svoje pesmi v prisojne planine in je ne bo več preizkušal ob ostrini čeri. Zastrupljeno telo pa so tačas skrili v mrtvašnico in zaklenili vrata.

In nihče ni smel na njegov grob.

In pred njegovim grobom je korakala straža.

A pušeljci in šopki so bili kot na kup zmetano kamenje, na kup zmetana polcna, ker so bili vrženi čez zid, naskrivaj, iz razdalje kakor gobavcu.«

Spomin na tega mučenca in na toliko drugih, s katerimi je posejana naša preteklost, mora ostati v nas. Tega nam nihče ne more vzeti, če sami nočemo. Ne zato, da bi v nas zbuja jezo ali željo po maščevanju, ampak da bi tako kazali pot naprej.

Jasno, da smo šibki, da smo ogroženi, da kdaj skoraj ne moremo naprej, posebno če podlegajo zablodam časa, v katerem živimo, mladi, najbolj občutljivi člani naše skupnosti. Tisti, ki nam nočejo dobro, posebno njim radi očitajo, da se puščajo zapirati v ozke provincialne in nazadnjaške meje, če skušajo ostati zvesti svojim koreninam in jih mamijo s psevdosvetovnimi in višjimi problemi ali pa jih pehajo v puhlo povprečnost ali pa še v kaj hujšega. Pomagati moramo njim in sebi, da zopet najdemo pravo ravnotežje.

Predvsem moramo premagovati malodušje in vžigati najprej v sebi svoj ogenj, če hočemo služiti drugim in kaj veljati v človeški skupnosti. Gradnik je napisal:

Svojo domovino na zvezde zoži, ki so nad teboj: tu orji, sej, tu toč kri in znoj.

In tega se držite vi, ki tako vztrajno in kvalitetno gojite slovensko pesem in človeški ponos tukaj v Devinu in njegovi okolici.

Moje citiranje umetniške besede ni naključno, ni samo za današnjo rabo, izhaja iz globokega prepričanja, da se moramo zopet ponižno vrniti tudi k vrednotam, ki so nam jih posredovali naši predniki, to se pravi h knjigam.

Začnimo zopet pri Prešernu!

Vzemimo ponovno v roke Prešerna. Ob vsakem razpoloženju nam bo pomagal. Danes je dan

posvečen Prešernu. Njegova beseda je še vedno živa in ni primerna samo za proslave. Dobro nam bo delo, če bomo lahko z njegovo ostro in duhovito primero usmerili ali ošvrknili kak sodoben pojav ali zablodo našega človeka, ki se za čudo ni toliko spremenil od Prešernovih časov sem. V kakšno uteho nam je, če beremo njegove občutene besede o pesniškem poklicu, ali pa spoštljive verzze o vernosti tistih, ki jim je vera dana, ali pa razumevajoče stavke za delo, ki gre sicer v drugačno smer, kot je njegovo, a izhaja iz poštenega hotenja, pa čeprav obrnjeno v smer, ki je zgrešena.

»Vendar je tudi napačno prizadevanje boljše ko apatija do vsega slovenskega (5. jul. 1837)«, je napisal v pismu Vrazu.

V življenjskih stiskah pa nam govori, kot da bi bral iz našega srca.

V njegovih verzih je vsaka beseda na svojem mestu. Ni mu tja padla slučajno, koliko truda je za njo. Kar je povedano, je povedano obenem domače in kultivirano, preprosto in kozmopolitsko. Pesmi, ki nam pomagajo živeti, je izrazil v jeziku, ki je bil tedaj še v povojjih. Potrebno ga je bilo odkriti in gojiti. Prešeren je to naredil. Seveda ni šlo brez velikega truda, da je lahko našel ustrezen izraz za vsak občutek in spoznanje. Besede je tehtal in jezik spoštoval. Nič se mu ni zdelo nemogoče, nič nedosegljivo. Tudi za vsakega izmed nas je jezik v povojjih. Tudi mi ga moramo vsak zase odkrivati in gojiti, spoštovati in bogatiti. Tudi tega nas uči Prešeren.

Uči nas širine, radoživosti, kritičnosti, resnosti, ponosa, strpnosti, profesionalnosti. Tudi v njegovem času se je bil boj med vrednotami, med pomembnostjo večjih in manjših sil. Tudi njegov čas je bil težak, a vendar ni imel nikoli kompleksa zaradi številčne omejenosti našega naroda. V kvaliteti posameznika je videl bogastvo in ne v številu ljudi, še manj pa v kaki amorfni čredi. To mora biti jasno vsakomur izmed nas, posebno seveda tistim, ki so nadaljevalci življenja, ki so sedaj na začetku svoje življenjske poti in kolebajo in iščejo smer.

Itaka ni bla bogata žita, vina, konj, ljudi, tesna, majhena, gorata, vendar davno že slovi, ker jo ljubil je do smrti vsak ji sin ostal je zvest.

Potrudimo se, da vsaj za nas, ki smo se tukaj zbrali, ne bodo veljali naslednji verzzi iz iste pesmi.

Kar ni tuje, zaničuješ, starih šeg se zgublja sled, pevcev svojih ne spoštuješ, za dežele čast si led.

V ljubezni do tega, kar imamo in kar smo, ponosu, poštenosti, razgledanosti je videl poročstvo za prihodnost. Mislim, da lahko ponovimo z njim vsi, ki smo se tukaj zbrali in v srcu dobro mislimo, da

Seme, ki zasejal si ga, že gre v klasje veselo, nam in za nami dókaj vnukom obeta sadu.

Prepričani smo, da je tako.

»SKUPINA 85«

ZA GLEDALIŠKI MUZEJ SCHMIDL

»Skupina 85« je na svojem nedavnem rednem občnem zboru v Trstu sklenila objaviti javen poziv za ponovno ovrednotenje Mestnega gledališkega muzeja Schmidl. Muzej je zdaj zaprt, ker sedanji prostori ne ustrezajo več, propadanje te ustanove pa je še dodaten dokaz popuščanja v skrbi za kulturne dobrine našega mesta. Skupina 85 poudarja, da je gledališki muzej

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 2. marca, govoril prof. Dimitrij Rupel na temo »Kulturno-politična situacija v Sloveniji s posebnim ozirom na vlogo Edvarda Kocbeka.« Začetek ob 20.30.

Schmidl ustanova z mednarodnim ugledom in da bi ga bilo treba obnoviti in še razširiti v novih ustreznih prostorih.

Po trdnem prepričanju Skupine 85 bi moral prenovljeni muzej postati vodilno središče za gledališko informacijo v Furlaniji-Julijški krajini, na voljo vsem, ki delajo na polju gledališke kulture, preko deželni meja, v vsedravnem obsegu in tudi na obsegu skupnosti Alpe-Jadran. Skupina 85 izreka gledališkemu muzeju Schmidl najglobljo solidarnost in poziva vse pristojne forume, naj mu omogočijo nov in še večji razmah.

STANJE TOVARNE IRET
NEVZDRŽNO

Tovarniški svet IRET-a je ponovno opozoril tržaško javnost na nevzdržno stanje te tovarne komunikacijskih naprav, ki se je znašla v vrtincu carinskih in drugih predpisov, tako da ne more izvažati svojega blaga in je 165 uslužbencev od skupnih 270 v dopolnilni blagajni. Tovarniški svet opozarja, da ni nobene pozitivne novosti, zato zahteva novo srečanje z vodstvom podjetja.

V Rimu tudi občina Devin - Nabrežina

Ministrski predsednik Craxi je v soboto, 21. t.m., ob odprtju velike razstave »Sto malih italijanskih občin« podal obsežno analizo sedanjega italijanskega gospodarskega trenutka. Spomnil je, da se je Italiji s trdim delom uspelo uvrstiti na peto mesto na seznamu najrazvitejših zahodnih držav. Italijansko gospodarstvo zavzema prva mesta na razpredelnici, ki obravnava proizvodno rast, medtem ko je znana Pennsylvania University uvrstila Italijo skupno z Dansko na sam vrh držav, kjer je kakovost življenja najvišja. Statistike pa prinašajo tudi velike dosežke krajevnih avtonomij.

Ministrski predsednik je s tem v zvezi navedel vrsto razveseljivih podatkov in zarisal obsežen načrt nadaljnjega razvoja. Na rimski prireditvi je bil prisoten tudi devinsko-nabrežinski župan Bojan Brežigar, ki je zastopal svojo občino. Ta je bila skupno s štirimi drugimi iz naše dežele, to je z občinami Maniago, Osoppo, Humin in Gradež, sprejeta na rimsko razstavo. Razstava je posvečena predvsem velikemu gospodarskemu doprinosu manjših krajevnih stvarnosti, ki so s svojo gospodarsko dejavnostjo pripomogle državi do gospodarskega razvoja. Nad razstavo ima pokroviteljstvo ministrsko predstvedstvo, priredila pa jo je Zveza trgovinskih zbornic v okviru proslav ob 40-letnici italijanske republike.

Razumljivo je zato, da je razstava ubrana predvsem na specializirane gospodarske dejavnosti posameznih občin. Devinsko-nabrežinska občina je svoj prikaz osredotočila na kamnoseško dejavnost, saj rimska razstava nekako sovпада s proslavami ob 2.000-letnici nabrežinskega kamnoseštva in s povečanim zanimanjem za to gospodarsko dejavnost. Na skromnem prostoru, ki je bil v okviru tako obsežne razstave lahko odmerjen naši občini, pa so devinsko-nabrežinski prireditelji prikazali tudi domačo ljudsko obrt in seveda kraški teran. Pomembno pa je tudi dejstvo, da bodo obiskovalci razstave, za katero je ministrski predsednik Craxi zaželel, naj bi

jo prenesli tudi v druga italijanska mesta in celo v tujino, videli, da živi v naši deželi tudi slovensko prebivalstvo, ki je s svojimi nerešenimi problemi sestavni del državne ureditve. Župane občin, ki so prisotne na rimski razstavi, bo prihodnjo soboto sprejel predsednik republike Cossiga. Takoj po otvoritveni slovesnosti pa jim je ministrski predsednik Craxi izročil priznanje za gospodarske in družbene dosežke.

—o—

POGREB KRISTINE LAVRENCIČ

Na domačem pokopališču na Katinari so v ponedeljek, 23. t.m., pokopali Kristino Lavrenčič, rojeno Batič, ki je umrla ob koncu minulega tedna v starosti 72 let. Ogromno ljudi se je poslovilo od spoštovane žene, ki je bila vse življenje velika ljubiteljica slovenskega in nabožnega petja ter je kot pevka tudi pogosto sodelovala v zborih ter na raznih izpopolnitvenih tečajih. Med sveto mašo v katinarski cerkvi so ji v spomin peli domači cerkveni pevci, med katere je tudi sama spadala. Pokojničin lik sta toplo prikazala domači župnik Anton Žužek in škofov vikar msgr. Lojze Škerl.

Možu Justu, sinu in hčerkam ter drugim sorodnikom izrekamo globoko občutek sožalje, ki se mu pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

NASTOP GODALNEGA KVARTETA
TRŽAŠKE GM

V slovenskih tržaških glasbenih krogih je v teh dneh vladalo precejšnje zanimanje za letošnji 6. abonmajski koncert Glasbene maticе. Napovedan je bil namreč nastop godalnega kvarteta GM, ki ga sestavljajo Žarko Hrvatič in Aleksandra Pertot violini, Marko Bitežnik viola in Peter Fi-

Rajonski svet v Podgori, tudi v imenu vseh domačih društev in ustanov, ki so bile v pripravljalnem odboru, se toplo zahvaljuje vsem, ki so kakorkoli sodelovali na prireditvi v počastitev 50-letnice smrti mučenika Lojzeta Bratuža. Posebna zahvala govornikom prof. Albinu Sirku in Silvinu Polettu ter dr. Oskarju Simčiču, vsem nastopajočim kulturnim skupinam, še posebej šolarjem, sredstvom množičnega obveščanja in vsem, ki so v nedeljo, 15. t.m., prišli v Podgoro, ter naslednji dan na glavno goriško pokopališče.

ZANIMIVO PREDAVANJE V DSI

Kolikšen je pomen prazgodovinske arheologije za evropsko in še posebej slovensko zgodovino in kulturo. O tem je v ponedeljek, 23. t.m., govoril v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu arheolog Stane Gabrovec. Predavatelj je uvodoma orisal začetke prazgodovinske arheologije, ki segajo v preteklo stoletje v dobo Darwina, Marxa in Morgana. To je obenem čas, ko se je antropologija spremenila iz filozofske v empirično vedo, ki se ukvarja z naravnim razvojem človeka. V Berlinu in na Dunaju so v tem času nastala prva društva prazgodovinske arheologije. Z dunajskim je tesno sodeloval tudi Slovenec Karel Dežman, ki je bil pobudnik raziskav na Slovenskem. Skupina raziskovalcev je sistematično raziskala najdbišča v Sv. Luciji, Ptuj in Stični in izdelala obširno poročilo, saj so najdbe postale temelj za spoznavanje železne dobe v Evropi. Po zaslugi Kar-

la Dežmana smo dobili tudi prvo slovensko strokovno literaturo.

Društvo za prazgodovinsko arheologijo je nastalo tudi v Trstu, pobudnik je bil Carlo Marchesetti, ki je predvsem kopal pri Sv. Luciji, kjer so odkrili kar 7 tisoč grobov iz te dobe in je torej največje tovrstno najdbišče. V času porajanja nacionalizmov pa so prazgodovinske najdbe postale argument za podžiganje šovinizma. Po prvi svetovni vojni je navdušenje za prazgodovino nekoliko zamrlo, Slovenija je ostala odrezana od svojih tradicionalnih centrov, predvsem od Dunaja, izkopenine pa so bile večinoma shranjene v tujih muzejih od Dunaja do Združenih držav. V Ljubljani je z delom na novo poprijel Rajko Ložar, vendar je do novega preporeda v raziskovalnem delu prišlo šele v 50 letih, ko je ljubljanska fakulteta dobila stolico za prazgodovino pri filozofski fakulteti.

lipič violončelo. Predstavili so se z zanimivim sporedom. Ne glede na glasbeno-umetniški dogodek sam po sebi se nam posebno pozitivno zdi že samo dejstvo, da je do ustanovitve godalnega kvarteta v tej zasedbi sploh prišlo. Dobro se zavedamo zahtevnosti in težav, ki jih lahko srečuje taka komorna skupina pri svojem delu, prav zato ji iskreno zaželimo, da bi še dolgo delovala med nami.

NOVICE

Predsednik senata Fanfani je bil na obisku v Moskvi. Sprejel ga je njegov »stari« znanec Gromiko; Fanfani je imel tudi daljši pogovor z Mihajlom Gorbačovom.

Zaradi dogodkov v parlamentu, ki je sklepal proti volji Južnih Tirolcev, bo Južnotirolska ljudska stranka pozvala avstrijsko vlado, naj posreduje, da se spoštujejo mednarodne obveznosti do južnotirolskih Nemcev in Ladincev. Stranka meni, da grozi nevarnost avtonomiji bocenske pokrajine in torej manjšinskim pravicam.

V Washingtonu bodo objavili poročilo, ki ga je pripravila parlamentarna komisija o znani zadevi Irangate, to je o tajnem dobavljanju orožja Iranu. Zdi se, da se bo od Bele hiše moral posloviti Donald Reagan, najtesnejši sodelavec predsednika Reagana. To bo že druga visoka žrtev te afere.

RAZISKOVALNI TABOR BO V DEVINU

Letošnji 7. mladinski raziskovalni tabor bo v Devinu. Potekal bo med 18. in 30. avgustom letos. Pokroviteljstvo nad pobudo je prevzela uprava občine Devin-Nabrežina. Glede prenočišča in prehrane pa se bodo udeleženci posluževali struktur Jadranskega zavoda Združenega sveta v Devinu, delovni prostori bodo v novi šoli v Devinu.

Priprave na ta 7. mladinski raziskovalni tabor so v teh dneh v polnem teku. Organizatorji so pripravili smernice za delo po skupinah. Udeleženci se bodo lahko priključili skupinam za arheologijo, etnologijo, geografijo, jezikoslovje, naravoslovje, sociologijo in zgodovino. Poleg tega sta predvideni še video skupina ter skupina za računalnike. Pobudniki se bodo 11. marca sestali, da bi uskladili vsebinsko zasnovo letošnjega raziskovalnega dela. Sestanek, ki bo v Gregorčičevi dvorani v Ul. sv. Frančiška v Trstu, bo tudi priložnost za občni zbor Društva mladih raziskovalcev.

Lev Detela

Nemški periodični tisk o Slovencih

Na Dunaju izhaja v nemščini v uredništvu slovenskega rojaka *Leva Detela* in lirika *Wolfganga Mayerja Königa*, dolgoletnega tajnika nekdanjega avstrijskega kanclerja dr. Kreiskega, mednarodna literarna revija »Log«. V letu 1985 je »Log« kar večkrat prislunil dosežkom slovenskih avtorjev. V petindvajseti številki so med drugim izšli aforizmi in lirika *Zarka Petana*, pesmi *Slavka Juga* in koroškega Slovenca *Janka Ferka*, moderna proza s Slovenci povezanega celovškega avtorja in prevajalca *Petra Kerscheja* (ki je bil dalj časa sourednik revije), medtem ko je Lev Detela na esejističen način bralcem približal *antologijo slovenske koroške lirike*, ki je v slovenščini in angleščini izšla pri Mohorjevi založbi v Celovcu. Za informativno uveljavljanje slovenske kulture v svetu je bila zelo pomembna 26. in 27. dvojna številka »Log«. V njej je Lev Detela na obširen način predstavil svoje prevode nekaterih najboljših pesmi *Edvarda Kocbeka* in v spremni besedi istočasno opozoril na njegov poseben položaj v slovenski literaturi in politični stvarnosti. V isti številki je objavljena tudi Detelova satirična in humoristična proza ter pogovor istega avtorja o problemih pisanja v dveh jezikih, ki je tekkel z glavnim tajnikom osrednje zveze madžarskih društev in organizacij v Avstriji dr. *Ernöm Déakom* in bil najprej objavljen v madžarskem tisku. V 28. številki iste revije je Lev Detela med drugim objavil svoj esej o nenemških avtorjih, ki so živeli na Dunaju in napisali pomembna literarna dela, v katerih so avstrijsko glavno mesto marsikdaj prikazali v novi luči. Med drugim omenja Slovenca *Ivana Cankarja* in njegovo prozo, v kateri tudi Dunaj vedno znova zaživi v novi, zanimivi miselni in oblikovni perspektivi. Vendar se avtor sestavka ne zaustavi le pri Cankarju, temveč nemške bralce opozori tudi na podobo Dunaja v literaturi odličnih slovenskih pisateljev *Frana Levstika*, *Josipa Stritarja*, *Slavka Gruma* in drugih. V 29. »Logu« več proznih in pesniških prispevkov izpod peresa na Dunaju živeče slovenske pesnice *Milene Merlakove* opozarja na njen petdeseti življenjski jubilej in na umetni-

ško moč njenega peresa. Lev Detela v isti številki na obširen način piše o posebnostih literatur na srednjeevropskem prostoru. Med osrednje nadregionalno pomembne avtorje tega območja uvršča Slovenca Levstika in Cankarja in velikega hrvaškega avtorja Krležo. Medtem ko je 30. številka »Loga« letnika 1986 posvečena mednarodnemu simpoziju o pomenu fantazije za duhovno oblikovanje življenja, ki je potekal v nižjeavstrijskem mestecu Weitra in se ga je udeležil tudi Lev Detela, pa je v 31. zvezku »Loga« poleg odlomka iz novega nastajajočega nemškega romana »Grand Hotel« izpod peresa *Leva Detela* zanimiv tudi esejistični prispevek istega avtorja o nemških izdajah slovenskih literarnih dosežkov *Cirila Kosmača*, *Prežihovega Voranca* in vrste novejših avtorjev pri celovški slovenski založbi »Drava«. Koroški Slovenec *Janko Ferk* je eden izmed pesnikov 32. »Loga«, v katerem dva vidna nemška, oziroma avstrijska kritika, dr. *Wolfgang Müller-Funk* in *Josef Dirnbeck*, obširno in pohvalno poročata o vrsti novih pesniških knjig izpod peres *Milene Merlak* in *Leva Detela*. Najnovejši »Log«, številka 33 letnika 1986, objavlja na vidnem mestu poezijo enega vodilnih slovenskih pesnikov *Tomaža Salamuna* v prevodu *Petra Kerscheja*, medtem ko Lev Detela na analitičen način opozarja na posebnosti nove slovenske pesniške zbirke »Napiši na zid zemlje« mlajšega koroškega Slovenca *Janka Ferka*, ki je izšla v Celovcu in Mariboru. V letu 1987 vstopa »Log« v jubilejno, deseto, leto izhajanja.

V zadnjem času je revija podvojila svoje delo. Poleg revijalnega izdajanja je namreč s štirimi novimi literarnimi knjigami posebne zbirke »Log-Buch« stopila tudi med resne založnike, kar dokazujejo številne strokovne kritike. V zadnjih mesecih so izšle poleg esejistične proze *Wolfganga Mayerja Königa* v nemščini še pesniška zbirka *Milene Merlak* »Die zehnte Tochter« (*Desetnica*), lirika *Leva Detela* »Testament des hohen Vogels« (*Oporoka visokega pičca*) in eksperimentalni roman istega avtorja o propadanju zdravega okolja in človečnosti v modernem svetu »Pogovori pod tovarniškimi dimniki« (*Gespräche unter den Fabrikschornsteinen*). Ker sta *Milena Merlak* in *Lev Detela* nedavno pri Mohorjevi založbi v Celovcu izdala tudi skupno trojezično slovensko-nemško-angleško pesniško zbirko »Kaj je povedala noč«, ni čudno, da so o pesništvu obeh avtorjev v zadnjem času poročali tudi na straneh večjih v nemščini izhajajočih časopisov, v dunajskih »Die Furche«, »Wiener Zeitung«, v prvem programu avstrijskega radia, v celovških dnevnikih »Kleine Zeitung« in »Volkszeitung«, v veliki kulturni reviji »Die Brücke« ter drugod.

Seveda pa revija »Log« poleg zelo kvalitetnih informacij o slovenski literaturi nudi še mnogo več. V zadnjih letih so se v reviji pojavili številni zanimivi pisci, *František Kafka* iz Prage, lužiški Srb *Benedikt Dyrlich* iz vzhodne Nemške demokratične republike, *Sándor Csoóri* in *Joseph Tillman* iz Madžarske ali *Mario Ponzi* iz Rima. Antologijsko so predstavili najmanjši podotok književnosti v nemškem jeziku, literaturo iz male kneževine *Liechtenstein*, ki je nekaj posebnega in svet zase. Za vse bralce malih, a tembolj tudi velikih narodov, je posebno pomembna 32. številka »Loga«, v kateri dunajski univerzitetni profesor dr. *Fritz Peter Kirsch* na utemeljen na-

Prešernova proslava v znamenju petja

V Finžgarjevem domu na Opčinah je bila v nedeljo, 22. t.m., Prešernova proslava, ki jo je tudi letos priredil mešani pevski zbor Sv. Jernej z Opčin. Prireditelj je bila v glavnem posvečena petju, saj je tudi letos bil to »večer slovenske pesmi«.

Na prireditvi, ki je privabila veliko ljudi, so nastopili dekliški zbor Vesna iz Križa, ki ga vodi Bogdan Kralj, dekliška skupina MPZ Vesela pomlad in mešani pevski zbor Sv. Jernej, ki ju vodi Franc Pohajač.

Večer je začel dekliški zbor iz Križa, ki se je predstavil z zanimivim in zahtevnim sporedom. Kriška dekleta so pokazala dobro tehniko in smisel za muziciranje.

Sledila je priložnostna misel, ki jo je povedala Maja Lapornik. V njenih besedah je bilo razbrati predvsem skrb, ki naj jo slovenski živelj polaga za kvaliteto v vseh smislih.

Tudi dekliška skupina mladinskega zbora Vesela pomlad iz nastopa v nastop potrjuje napredovanje in dozorevanje v homogeno in lepo pevsko skupino s posebno barvo glasu in zelo dobro izgovarjavo. V Finžgarjevem domu na Opčinah že nekaj let deluje dramska skupina mladih, ki jih vodi Lučka Susič. Za nedeljsko prireditelj so pripravili zanimiv splet Prešernovih in ljudskih pesmi na motiv narave. Pesmi so prisotne opozorile na večno veljavo vrednot, kot je lahko tudi narava.

Prešernovo proslavo je zaključil mešani cerkveni zbor sv. Jernej z Opčin, ki je bil organizator večera. Tudi ta mešani pevski zbor, ki ob rednem sodelovanju pri bogoslužju na Opčinah prireja kvalitetne kulturne večere in prireditve, je dokazal visoko kultiviranost petja. Spored je povezovala in nastopajoče predstavljala Anka Peterlin.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zgodovinska knjiga o slovenskih narodnih programih

Založniško društvo Revije 2000 je konec lanskega leta izdalo zgodovinsko knjigo z naslovom »Slovenski narodni programi« in s podnaslovom »Narodni programi v slovenski politični misli od 1848 do 1945.« Napisal jo je zgodovinar Janko Prunk, višji znanstveni sodelavec v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in izredni profesor za novejšo zgodovino na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. Knjiga obravnava obdobje slovenske zgodovine, od sredine 19. do sredine 20. stoletja, ko se je slovenski narod izoblikoval tudi v političnem smislu v samostojen subjekt. Kot tak je slovenski narod od prvega nacionalnega programa, zahteve po Zedinjeni Sloveniji, prehodil zanimivo razvojno pot, ki jo avtor te knjige, ob spremljanju zgodovinskih dogodkov, ki pričajo o politični aktivnosti slovenskega naroda, predstavlja bralcu.

Knjiga v prvem delu, ki nosi naslov »Od mladosti narodov do majniške deklaracije«, oriše narodno politični program Zedinjene Slovenije, ki so ga postavili Slovenci konec marca leta 1848, taborsko gibanje na Slovenskem in obdobje političnega razslojevanja, to pomeni obdobje ločitve duhov na Slovenskem. Sledi poglavje, ki razlaga, kako so slovenske stranke gledale na trialistično rešitev v sklopu Avstro-Ogrske. Naslednje poglavje pa že obravnava oblikovanje jugoslovanske ideje, kot so ga na Slovenskem začeli širiti Preporodovci. To je bil čas pred prvo svetovno vojno, ko je na slovenskem političnem prizorišču deloval tudi Janez Evangelist Krek, ki se je tudi zavzemal za rešitev slovenskega nacionalnega vprašanja v okviru jugoslovanske države. Prva svetovna vojna, ki je napovedovala razpad Avstro-Ogrske, je slovenske politike in kulturne ter javne delavce pripeljala do Majniške deklaracije, ki jo je v imenu jugoslovanskega poslanskega kluba v dunajskem parlamentu 30. maja leta 1917 prebral predsednik Anton Korošec. Prvi del profesor Prunk zaključuje s poglavjem, ki nosi naslov »Deklaracijsko gibanje«. V njem analizira dogodke po Majniški deklaraciji in razmere, ki so pripeljale do ustanovitve Narodnega sveta za Slovenijo in Istro v Ljubljani. Narodni svet izpričuje voljo sloven-

skega naroda, da nastopa v svetovni javnosti kot samostojen politični in državni subjekt.

V drugem delu knjige Janko Prunk obravnava Slovence v prvi jugoslovanski državi. Slovenci so s šestim oktobrom leta 1918 postali del Države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Jasno je, da so nove politične in družbene razmere zahtevale tudi drugačno narodno-politično delovanje. Vedno bolj aktualno je postajalo vprašanje slovenske narodne suverenosti, ki se je s konstituiranjem kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev le še bolj zaostri. V poglavju »Slovenski avtonomistični koncept« se Prunk loteva prav tega vprašanja. Poglavje zase je posvečeno Primorski in Koroški po Rapalski pogodbi in plebiscitu.

V slovenskem narodu je bila vedno živa misel o narodni samoodločbi. Jasno je, da se je ta misel, kljub težkim razmeram razvijala tudi v času jugoslovanske unitaristične diktature. V tem obdobju je postalo glavni oblikovalec slovenskega narodnega programa tako imenovano Ljudsko frontno gibanje. To je bilo gibanje, ki se je zavzemalo proti jugoslovanskemu unitarizmu. To je tudi čas, ko začenjajo slovenski komunisti vedno jasneje oblikovati svoj narodni program. Višek tega komunističnega razmišljanja pomeni Kardeljeva knjiga »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja« iz leta 1939. Prunk med drugim analizira politično in narodno delo-

vanje slovenskih krščanskih socialistov, ki so bili eni izmed pomembnejših oblikovalcev slovenske nacionalne zavesti.

Tretji del knjige nosi naslov »Obdobje NOB in revolucije«. Uvodno poglavje nam predstavlja nastanek in prvi načrt Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Sledi poglavje, ki obravnava razvoj slovenske narodne usode v času med vojno do zbora odposlancev slovenskega naroda, ki je bil od prvega do tretjega oktobra leta 1943 v Kočevju. Gre, kot znano, za izredno pomemben politični dogodek, ki je bil v bistvu priprava na slovensko prisotnost na zasedanju AVNOJA. Prav od drugega zasedanja Avnoja do osvoboditve gre zadnje poglavje tega dela knjige. Na zadnjih straneh, pred kratkim angleškim povzetkom, pa Janko Prunk objavlja na 129 straneh izbor narodno političnih programov, ki grejo od leta 1848 do govora Edvarda Kardelja na zasedanju SNOS-a 5. maja 1945 v Ajdovščini.

Ze ta bežni pregled dokazuje, da gre za pomembno knjigo, ki bo gotovo prispevala k boljšemu razumevanju naše preteklosti in torej tudi k večji zavesti o sedanjih problemih slovenskega naroda.

—O—

IZŠLA JE PRVA LETOŠNJA MLADIKA

Iz tiskarne Graphart je prišla prva številka letošnje Mladike, ki se bralcem predstavlja v novi tehnologiji. »Opustili smo svinec — od njega smo se ločili težko! — in prešli na fotokompozicijo«, pravi uredništvo na 3. strani platnic.

Kljub novi podobi pa revija v glavnem ohranja tradicionalno obliko, ureditev in vsebinsko zanimivost. Kaj več o prvi letošnji številki revije Mladika bomo napisali v naslednjih številkah.

Nemški periodični tisk o Slovencih

■ nadaljevanje s 5. strani

čin razčlenjuje *posebnosti literature narodnih manjšin*, medtem ko okcitsko-francoski pesnik in znanstveni delavec *Robert Lafont* poroča o pozabljenem svetu nefrancoskih romanskih literatur v Franciji. A to ni vse. V recenzijem delu so stalno prisotne tudi ocene nemških knjig, na primer publikacij slovenskih zamejskih založb »Drava«, »ZTT«, goriške in celovške Mohorjeve družbe in Slovenske kulturne akcije v Argentini.

V zadnjem času sta se Milena Merlak in Lev Detela, ki ustvarjata dvojezično, slovensko in nemško, pojavila še v številnih drugih literarnih revijah. V šestdeseti številki avstrijske revije »Podium« (1986) sta oba objavila več pesmi, Lev Detela pa tudi prozo. Zanimivi so tudi Detelovi esejistični prispevki o kulturi na mejnih področjih. Tako je v celovški kulturni reviji »Die Brücke« (Most) v poletni-drugi številki za leto 1986 spet objavil svoje »Furlansko kulturno pismo« o kulturi Slovencev, Italijanov in Furlanov na področju med Trstom, Gorico, Vidmom in Trižem. To Detelovo kulturno pismo je že trinajsto po vrsti. Detela pa se je pojavil med drugim tudi v veliki avstrijski kulturni reviji »Pannonia«, kjer je v drugi-poletni številki za leto 1986 poročal o simpoziju narodnih manjšin na slikovitem gradiščanskem gradu Schlaining. O kulturnih srečanjih v koroških Brezah in v nižjeavstrijskem mestu Weitra, ki sta se jih udeležila tudi Milena Merlak in Lev Detela, je Detela med drugim pisal v številnih časopisih, med drugim v dunajski »Die Furche«, v luksemburškem dnevniku »Luxemburger Wort«, v celovški »Klei-

ne Zeitung« ter v najstarejšem še izhajajočem dnevniku na svetu, v leta 1703 ustanovljenem dunajskem časniku »Wiener Zeitung«. Precej pozornosti je povzročil zapis istega avtorja o dragoceni študiji o slovenski cerkveni umetnosti izpod peresa *Marijana Zadnikarja* in s fotografijami *Jožeta Anderliča*, ki jo je v nemščini izdala dunajska založba Herold Verlag. Izšel je januarja 1986 v dunajskem tedniku »Die Furche«. Na veliko je Detela v nemščini poročal tudi o štiri-stoletnici smrti začetnika pisanja v slovenščini *Primoža Trubarja*. Tozadevna članka sta izšla v dunajskem dnevniku »Die Presse« in v dunajskem tedniku »Die Furche«. O delih slovenskih pesnikov in pisateljev je Lev Detela spregovoril v nemščini leta 1986 v recenzijem oddajah »Ex libris« posebej tudi v prvem programu avstrijskega radia.

Novembra 1986 je Lev Detela po odstopu pisatelja prof. *Györgyja Sebestyéna* prevzel predsedstvo osrednje avstrijske zveze izdajateljev revij, *Društva Literarne revije in Avtorske založbe (VLA)* s sedežem na Dunaju. V tem društvu je včlanjenih več poglavitnih avstrijskih revij, na primer graška »Manuskripte«, dunajske »Freibord«, »Log« in »Protokolle«, gradiščanska revija »Wortmühle«, štajerska »Sterz«, nižjeavstrijski »Podium« in »Morgens«, povezovalna revija »Pannonia«, a tudi slovenski koroški reviji »Celovški zvon« in »Mladje«. V letu 1987 bo društvo organiziralo več prireditev, med drugim marca veliko razstavo in predstavitev avstrijskih revij (tudi »Mladja«, »Celovškega zvona« in »Loga«) v kulturno pomembnem častiljivem posloplju dunajske Secesije.

UMRL JE ANDY WARHOL

V newyorški univerzitetni bolnišnici je 22. t.m. izdihnil znani ameriški umetnik, ustanovitelj slikarske smeri »pop art« Andy Warhol. V bolnišnici je bil operiran zaradi novotvorbe na mehurju. Operacija je uspela, vendar je prišlo kasneje do srčnega napada, ki mu je umetnik podlegel.

Warhol je zaslovel na začetku šestega desetletja s slikami iz vsakodnevnega življenja. Njegovo delo najbolj označujejo znane podobe juhe v škatlah znamke Campbell. Ta zamisel bi v drugačnem razdobju šla neopazno mimo. Pojavila pa se je o pravem času in tako postala simbol slikarskega gibanja »pop art«. Warhol je slikal tudi znane osebnosti kot Marilyn Monroe in Elvis Presley. Pozneje se je slikar posvetil tudi kinematografiji in leposlovju.

STOLETNICA SOKOLA V GORICI

V Kulturnem domu v Gorici je bila 20. t.m. slovesna proslava ob stoletnici ustanovitve društva Sokol na Goriškem. Združenje slovenskih športnih društev v Italiji je priredilo akademijo, na kateri so sodelovali godba na pihala Kras iz Doberdoba, mažoretke iz Nove Gorice, moški zbor Andrej Paglavac iz Podgore, čemur so sledile vaje v športni ritmični gimnastici in orodni telovadbi. Otroci so nato izvedli nekaj vaj v miniodbojki in nogometu. Na koncu so nastopile še kotalkarice športnega društva Vipava s Peči.

UMRL JE PROFESOR DOMINKO

V Ljubljani je v soboto, 21. t.m., umrl profesor Fran Dominko, znani fizik in eden izmed utemeljiteljev sodobne slovenske astronomije. Star je bil skoraj 84 let. Po rodu je bil iz Vodnjana pri Pulju, sicer pa po očetovi strani goriški slovenski rojak.

DOKUMENT PREDSTAVLJA PRELOMNICO

■ nadaljevanje s 1. strani

škem in Tržaškem. To je gotovo temeljnega pomena, saj je znano, kako je večina italijanskih političnih sil gledala na to vprašanje in v bistvu zanikala Benečanom pripadnost slovenskemu narodu.

—o—

Nadaljuje se stavka avtoprevoznikov. Grozi nevarnost, da pri črpalkah ne bo goriva. V sredo so se začeli pogovori na pristojnem ministrstvu za odpravo spora.

Sodobno kmetijstvo**Gosti jablanovi nasadi od začetka do danes**

Ze ime pove, da v gostih nasadih sadimo razmeroma veliko število dreves na hektar. Pri gostem sajenju je treba uporabiti vegetativne podlage slabe do srednje bujnosti z vitko, vretenasto krošnjo oziroma grmom kot vzgojno obliko, katerega višina ne presega človekove velikosti, in sicer v okviru takih sistemov sajenja, ki omogočajo sajenje čimvečjega števila dreves na površinsko enoto. O številu pa odloča prostor, ki ga zavzamejo drevesa v polni rodnosti. Pri tem upoštevajmo še prostor za delo s stroji.

Vsa tehnologija se podreja čimboljše izkoriščanju sončne energije, oziroma svetlobe, ob upoštevanju najnovejših dosežkov znanosti, industrije in prakse. Tako je zelo veliko možnosti oblik in načinov pridelovanja jabolk v gostih nasadih.

Sadjar mora v svojem okolju nenehno opazovati nasad in izpopolnjevati svoje znanje s sosedovimi izkušnjami. Le tako bomo imeli redne, velike in kakovostne pridelke po sorazmerno nizkih cenah. Osnova uspehov v sodobnih gostih nasadih jablan je majhno drevo, ki bolje izkorišča sončno energijo in ga je lažje oskrbovati. Velikost drevesa pa je odvisna od tal, gnojenja, preskrbe z vodo, izbire sorte in podlage vzgojne oblike in načina vzgoje varstva oskrbe tal, uporabe kemičnih pripravkov, ki vplivajo na rast ter drugega. Naj-

pomembnejši dejavnik pa je sadjarjevo znanje oziroma njegova presoja, kako veliko oziroma majhno drevo bo lahko vzgajal in obdržal v rodnosti glede na možnosti, ki jih ima.

Ko to presodi, se je mogoče odločiti za razdaljo in sistem sajenja, izbiro podlage. Zdaj so najpomembnejše značilnosti sedanjih gostih nasadov jablan pa tudi težnje za naprej; podlaga M9 premer dreves 1 do 1,5 m, višina 2,5 metra, sistemi sajenja eno dvo ali trivrstni, sadike brez virusov, obnese se severnoholandski način vzgoje in obrezovanja, potrebni pa so še poletna rez in redčenje plodov ter uporaba pesticidov, herbicidov, varstvo pred škodljivci in nadzorovano gnojenje.

Dreves naj bi bilo več, stroje pa uporabimo racionalno. Spravilo je popolnoma mehanizirano, računalniško spremljamo vsa dogajanja v nasadu.

Z. T.

—o—

UMRL JE GENERAL GRIGORJENKO

V New Yorku je v nedeljo, 22. t.m., umrl sovjetski general Piotr Grigorjenko, kateremu so sovjetske oblasti leta 1979 odvzele državljanstvo. V domovini se je boril za človekove pravice. Ustanovil je moskovski odbor za spoštovanje Helsinške listine in bil zaradi tega dvakrat zaprl.

Jack London KRALJ ALKOHOL

Sonce je zahajalo, ko sem stopil na palubo. Spodaj v ladji je bilo obilo ležišč. Domov mi ni bilo treba hoditi. Vendar sem hotel sam sebi dokazati, koliko me je bilo možaka. Ob krčmi je plaval moj čoln. Morje je odtekalo v končujoči se močni oseki proti krepkemu vetru, ki je s hitrostjo kakih štirideset milj na uro pihal z oceana. Videl sem velike penecé se valove in sesajoče odtekanje toka je bilo na grebenu in v dolini vsakega vala jasno vidno.

Razvil sem jadro, odrinil od ladje, se postavil h krmilu, držeč vrv jadra v roki, in se odpeljal prek zaliva. Čoln se je nagnil po strani in odletel z divjo brzino naprej. Curki morske vode so pričeli pljuskati na čoln. Bil sem na višku vzhičenosti. Jadrajoč sem zapel neko mornarsko pesem. Sedaj nisem bil štirinajstletni deček, ki je živel srednje življenje zaspanega mesta, ki mu je bilo ime Oakland. Bil sem možak, bog, in sami elementi so se mi klanjali, ko sem jih brzdal po svoji volji.

Oseka je bila končana. Med vodo in krajem, kjer so pristajali čolni, je bilo mehko blato dobrih sto jardov na daleč. Zavozil sem z vso brzino v blato, zvil jadro in sem stoječ na krmi pričel riniti čoln z veslom naprej, kakor sem bil že pogostokrat storil ob morskem odtoku. Tedaj pa se je zgodilo, da so se tudi v meni

medsebojni odnosi začeli rušiti. Izgubil sem ravnovesje in štrbunknil na glavo v blato. Takrat, ko sem se poln blata izkobil na noge in mi je po roki tekla kri, ker sem se bil oprasnil ob školjkovit kol v blatu, tedaj šele sem se zavedel, da sem pijan. Pa kaj za to? Onstran zaliva sta v svojih ležiščih ležala nezavestna dva čvrsta mornarja, ki sem ju bil premagal v pijači. Bil sem v resnici možak. Še vedno sem stal na nogah, dasi do kolen v blatu. Nazaj v čoln nisem maral. Bredel sem po blatu, potiskal čoln pred seboj in prepevajoč oznanjal svetu svojo možatost.

Pa sem hudo plačal za to. Bil sem bolan več dni, grdo bolan, in moje roke so me močno bolele od zastrupljenja po praskah. Dober teden jih nisem mogel uporabljati in mučno mi je bilo obleči in sleči se.

Zaklel sem se: »Nikdar več!« Vse skupaj ni bilo vredno tega. Cena je bila previsoka. Očitkov vesti res nisem imel. Moje spreobrnjenje je izviralo iz bolezni. Nobeni vzvišeni trenutki niso bili vredni teh ur tolike bednosti in gorja. Ko sem se zopet povrnil v svoj čoln, sem se izogibal jahte. Da sem jo obšel, sem se rajši prepeljal čez nasprotno stran zaliva. Scotty je bil izginil. Harpunač je še vedno hodil okoli, a sem se mu izmikal. Ko je nekoč na pristajališču za čolne stopil na suho, sem

se mu skril v neko kolibo, da me ni videl. Bal sem se, da me ne bi zopet zvalil do pijače, da ne bi imel morebiti polne steklenice žganja v žepu.

A vendar je — in tukaj se prične čarovnija kralja Alkohola — bila pijanost tistega popoldneva na jahti svetla točka v enoličnosti mojega življenja. Bila je vredna spomina. Moj duh se je neprestano ukvarjal z njo. Zopet in zopet sem v duhu pregledal vse podrobnosti. Med drugim sem bil dobil vpogled v nagibe in vzroke delovanja in nehanja ljudi. Videl sem Scottyja, ki se je zjokal nad svojo ničvrednostjo in žalostnim položajem svoje matere v Edinburghu, ki je bila gosposkega stanu. Harpunač mi je pravil strašno čudne stvari o samem sebi. Dano mi je bilo brez števila vabljenih in podžigajočih pogledov v svet, ki je bil nad mojim svetom in za katerega sem bil gotovo prav tako sposoben kakor onadva fanta, ki sta z menoj pila. Doumel sem dušo ljudi. Doumel sem svojo lastno dušo in našel v njej moč in veličino, kakršne sam nisem pričakoval.

Da, tisti dan je bil bolj znamenit kot vsi drugi. Še danes mi je tako pomemben. Spomin nanj mi je globoko vtisnjen v dušo. Toda cena, ki sem jo plačal za to, je bila previsoka. Branil sem se družbe s kraljem Alkoholom, branil sem se plačati zanjo in sem se rajši vrnil k svojim »lopovskim krogam« in sladkim tablicam za žvečenje. Bistveno je, da me je ves notranji ustroj mojega zdravega normalnega telesa odganjal od Alkohola. Tista brozga mi ni prijala. Bila je odvratna. Toda kljub temu so bile vse okoliščine take, da so me neprestano tirale h kralju Alkoholu, me

Ob letu okolja nekaj besed o biodinamičnem kmetijstvu

Letošnje leto naj bi bilo po namenih politikov, raznih vlad in organizacij namenjeno skrbi za zdravo okolje. V tem smislu so marsikje začeli s prirejanjem simpozijev in zborovanj, spodbujanjem javnih organov itd., da bi ljudje polagali vedno večjo skrb za čisto naravo in zdravo okolje.

V preteklih tednih smo v evropskem in italijanskem merilu veliko slišali o onesnaženju rek. Še posebej v Severni Italiji je več mest bilo dolgo časa brez pitne vode, ker je raba herbicidov zastrupila studenčnico.

Sodobno kmetijstvo, ki temelji na visoki rabi kemičnih snovi, je torej eno prvih oskrunjevalcev naravnega ravnovesja in zdravega okolja. Prav zato postaja iz dneva v dan bolj aktualno alternativno kmetijstvo, pravzaprav staro kmetijstvo. Uvedli naj bi način obdelovanja, ki mu pravijo »biodinamična metoda kmetijstva«. Ne gre za novost, saj temelji na naukih, ki jih je pred dobrimi 60 leti širil avstrijski znanstvenik dr. Rudolf Steiner. Gre torej za sistem, ki je samostojen, zaočkrožen in popoln sistem pridelovanja hrane. Osnova takemu kmetijstvu je odklon uporabe vsakršnih umetnih gnojil in vseh kemičnih sredstev. Uporabljali pa naj bi le naravna sredstva in določene biološke postopke. Namen in cilj biodinamične metode je ohraniti plodnost zemlje in ravnovesje vseh komponent v njej. Osnovni princip pri tem je, da mora biti kmetija, ki se odloči za ta sistem pridelovanja, v bistvu samostojna celota. Zemlja, gozd, travnik, sadovnjaki in njive, domače živali in drugi organizmi, ki živijo na tem prostoru ter človek predstavljajo celoto. Človek, ki se zaveda te celote, pa s svojim znanjem vse vodi, tako da je to ravnovesje popolno, predvsem pa usklajeno. To pomeni, da mora biti vse v pravem, naravnem razmerju, da se ne poruši sistem. V bistvu mora torej vsaka biodinamična kmetija postati samostojna in samozadostna. Polja gnojijo z domačim gnojem, ki ga seveda primerno obogatijo z dodajanjem raznih rastlin, npr. s koprivami, kamilcami, lubjem nekaterih drevesnih vrst, kot je hrast itd., dodajajo pa tudi pepel, prah fosfatnih kamenin in apna. Glavna skrb je, da je v obdelovalni zemlji dovolj organskih snovi. Odločilnega pomena pri tovrstni obdelavi tal, brez uporabe umetnih gnojil je pravilno kolobarjenje, oziroma vrstenje rastlin na eni in isti parceli. Velikega pomena je tudi kombiniranje posevka na isti njivi.

V bistvu niso odkrili nič novega. Vsi naši kmetje vedo, da je pametno, če sejejo na isto njivo pšenico in lucerno. Pridelek pšenice bo sicer nekoliko manjši, a bo zemlja gotovo izgubila manj rudninskih snovi in bo manj zapleveljena. Pravilno

kombiniranje je večkrat tudi važno za zdravo rast rastlin. Monokulture so namreč mnogo manj odporne pred zajedalci kot pa tisti posevki, ki rastejo v »družbi« drugih rastlin. Tako je priporočljivo saditi na isto njivo fižol in paradižnik, saj slednji odbija uši, ki drugače skoraj gotovo uničijo ali vsaj zmanjšajo pridelek fižola.

Toliko naj bo za enkrat dovolj kot predstavitev tega načina pridelovanja. Jasno je, da se postavlja vprašanje, ali se tak »starodaven« način obdelovanja splača? Odgovor je po mnenju strokovnjakov vsakakor pritrdilen. Prva velika vrednost je zdrava, neškodljiva hrana. Vendar tudi pridelki so le malo manjši, kot so to ob drugačni, »kemični«, sodobni obliki pridelovanja. Jasno je, da se za biodinamični način obdelovanja tal ne moremo odločiti kar čez noč, še posebej, če smo prej dolga leta gnojili tla naših njiv le ali vsaj pre-

Beri - širi - podpiraj »NOVI LIST«

težno z umetnimi gnojili in ob tem še rabili herbicide. Taka tla so zastrupljena. V bistvu so v podobnem stanju, kot je človek, ki je osvojen po mamilih. Le s postopnim zdravljenjem se lahko reši škodljivih snovi v sebi. To velja tudi za zemljo. Kdor bi se odločil za uporabo biodinamičnega sistema, mora ta svoj načrt izvajati postopno. Šele čez pet do šest let bo lahko ustvaril popoln krog, da bo ves sistem v ravnovesju in ne bo imel škode.

priganjale zopet in zopet, dokler ni po dolgih letih imel priti čas, ko sem iskal kralja Alkohola na vsakem kraju, kjer so se ljudje zbirali — ga iskal in z veseljem pozdravljaj kot dobrotnika in prijatelja. Hkrati pa ga ves čas mrzil in sovražil. Res, čuden prijatelj je ta kralj Alkohol!

Dovršil sem bil pravkar petnajsto leto in delal v neki tovarni za pločevinaste škatle. Dnevno delo je bilo dolgo in mesec za mesecem sem delal najmanj po deset ur na dan. Ako se prišteje k desetim uram pravega dela pri stroju opoldanska ura, pot na delo in pot z dela domov, čas za vstajanje, oblačenje in zajtrk, večerja, slačenje in pot v posteljo, ne ostane od štiriindvajsetih ur več kot devet ur, ki jih potrebuje zdrav mladenič za spanje. Od teh devetih ur se mi je posrečilo ukrasti nekoliko časa za branje, potem ko sem bil že v postelji in preden so se mi zaspale oči zaprle.

Marsikateri večer pa nisem do polnoči odšel z dela. Bili so dnevi, ko je nanoslo, da sem delal osemnajst, devetnajst ur brez prestanka. Nekoč sem delal pri svojem stroju nepretrgoma šestintrideset ur. In naпослед so bili tečni, ko nisem nikdar pred enajsto uro prenehal delati, ko sem prišel šele ob pol enih po polnoči domov in v posteljo in so me drugo jutro poklicali ob pol šestih, da sem se oblekel, zajtrkoval, odšel na delo in stal točno ob sedmih, ko je piščalka zažvižgala, pri svojem stroju.

V tem času ni bilo mogoče ukrasti nobene ure za moje priljubljene knjige. Kaj pa je imel kralj Alkohol opraviti s takim marljivim, stoičnim dečakom, ki je prav-

kar izpolnil petnajsto leto? Vse je imel opraviti z njim. Dovolite, da vam dokazem. Vprašal sem samega sebe, ali je to namen življenja — da bom tovarna živina? Zavedal sem se, da noben konj v oaklandskem mestu ne dela toliko ur kot jaz. Ako je to življenje, potem nisem niti malo zaljubljen vanj. V spomin mi je prišel moj čoln, ki je brez posla ležal ob pristajališču, da so se ga školjke oprijemale. V spomin mi je prišel veter, ki je vsak dan pihal po zalivu, sončni vzhodi in zahodi, katerih sedaj nikdar nisem videl, morski zrak, ki me je skelel v nosnicah, in morska voda, ki me je skelela po životu, kadar sem se prevrnil vanjo; v spomin mi je prišla vsa krasota, vsa čudovitost in vse sladkosti sveta, ki jih nisem mogel biti deležen. Samo na en način sem se mogel rešiti tega garanja, ki mi je izpodjedalo življenje: moral sem proč iz tovarne in na morje! Moral sem si služiti kruh na vodi. Pot na morje pa je neizogibno vodila do kralja Alkohola. Tedaj še nisem vedel tega. Ko pa sem to spoznal, sem bil toliko pogumen, da se nisem vrnil k živinskemu življenju pri stroju.

Hotel sem biti tam, kjer je pihal veter pustolovščine. In vetrovi pustolovščine so gnali barke gusarjev-ostričarjev po zalivu pri San Franciscu sem pa tja, od opljenih ostričarjev in bojov po plitvinah in sipinah, vse do jutranjega trga ob mestnih nabrežjih, kamor so krčmarji in krošnjarji hodili kupovat ostrige. Vsaka oplentev gojišča za ostrige je bila zločin. Kazen je bila državna ječa in progasta jetniška obleka ter hoja v sklenjeni vrsti. Pa kaj za to? Možaki v jetniški obleki so delali manj ča-

sa na dan kot jaz pri svojem stroju. In vse bolj romantično je bilo biti gusar-ostričar ali kaznjenec kakor suženj stroja. Za vsem tem, za vso mojo naravo, prekipevajočo od mladosti, sta me vabila romantičnost, pustolovstvo.

Zato sem se obrnil do svoje stare dcilje Mammy Jennie, ki me je dojila na svojih črnih prsih. Živela je v boljših razmerah kot moji ljudje. Stregla je bolnikom za dobro tedensko plačo. Ali bi hotela posoditi denarja svojemu »belemu otroku«? Ali bi hotela? Vse, kar ima, je moje!

Nato sem poiskal Frencha Franka, gusarja-ostričarja, ki je nameraval prodati svojo šalupo z imenom »Razzle Dazzle«. Našel sem ga zasidranega na alamedski strani zaliva v bližini mosta pri Webster Streetu; na krovu je imel obiskovalce, ki jih je gostil s popoldanskim vinom. Prišel je na palubo zaradi mojega posla. Bil je pripravljen prodati barko. Toda bila je nedelja. Vrh tega je imel goste. Drugi dan da pa rade volje napiše prodajno pogodbo in potem lahko prevzamem barko. Nato pa sem moral doli v ladjo in v družbo njegovih prijateljev. V kabini pa so bili: dve sestri Mamie in Tess, neka gospa Hadley, ki je bila njihova varuhinja, »Whisky-Bob«, mlad gusar-ostričar šestnajstih let, in »Spider-Healey«, dvajsetletna pristaniška podlasica s črnimi zalizci. Gospodični Mamie, ki je bila Spiderjeva nečakinja, so rekli kraljica gusarjev-ostričarjev in je predsedovala pri njihovih gostijah, kadar je priložnost nanosla. French Frank je bil zaljubljen vanjo, dasi jaz tega tačas nisem vedel, a ona se je vztrajno branila poročiti se z njim. (Dalje)